

СТОП стигмі й дискримінації людей, які хворіють на туберкульоз

Туберкульоз – соціально небезпечне інфекційне захворювання, яке залишається однією з десяти провідних причин смерті у світі.

В останні роки в Україні рівень захворюваності на туберкульоз зменшується, але зростає кількість хворих на форми туберкульозу, стійкі до існуючих протитуберкульозних препаратів (резистентні форми).

З метою надання якісної медичної та соціальної допомоги хворим на туберкульоз, у тому числі його резистентні форми, в Україні запроваджується модель лікування туберкульозу, орієнтована на потреби людини.

БО «Українці проти туберкульозу»
<http://stoptb.org.ua>
stoptb@ukr.net

ЦЕНТР
ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я

Допомога, орієнтована на потреби людини – це надання гарантованої, якісної медичної, соціальної допомоги фахівцями в потрібний час у потрібному місці, з урахуванням індивідуальних потреб пацієнта та з метою формування його прихильності до лікування.

Допомога, орієнтована на потреби людини, ґрунтується на таких принципах:

- ефективне партнерство (співпраця пацієнта та лікаря);
- повага прав пацієнтів (прийняття рішення про місце та схему лікування за участю пацієнта, конфіденційність, відсутність дискримінації, співчуття, врахування епідемічної безпеки при наданні послуг, забезпечення якісної медичної і соціальної допомоги);
- активна участь пацієнта і громади у профілактиці та виявленні захворювання, лікуванні хворих;
- залучення психологів, соціальних працівників, громадських організацій, родини до формування у хворого прихильності до лікування.

Такий підхід допомагає хворому успішно завершити лікування та одужати.

Одним із головних принципів ефективного реалізації підходу до лікування туберкульозу, орієнтованого на потреби людини, є подолання стигми та дискримінації у суспільстві по відношенню до хворих на туберкульоз.

Стигматизація – це таврування, негативне ставлення суспільства до особи за якоюсь ознакою (наприклад, діагноз туберкульоз) із відповідним стереотипним ставленням та суспільною реакцією на цю ознаку.

Дискримінація – це дії, що спрямовані на обмеження прав і/або можливостей особи чи групи осіб з певною ознакою (вік, стать, релігійні, політичні переконання, громадянство, мова, інвалідність, стан здоров'я, ВІЛ-позитивний статус, расова приналежність, сексуальна орієнтація, майновий, сімейний стан, місце проживання тощо).

Дискримінація і стигма по відношенню до хворих на туберкульоз – це соціальні стереотипи, що відображають упереджене ставлення до них оточуючих. Хворим на туберкульоз у зв'язку з їх захворюванням незаслужено приписуються якості, які в дійсності відсутні.

Стигма призводить до виникнення почуття сорому, провини та самоізоляції хворих на туберкульоз (само-стигматизація), а вкрай негативне відношення оточуючих, в тому числі медичних працівників (дискримінація), штовхає цих людей до бездіяльності або дій, які можуть нанести шкоду іншим людям.

Дискримінація хворих на туберкульоз у лікувальних закладах проявляється у вигляді ненадання або недо-

статнього надання медичної допомоги, розкриття лікарської таємниці, грубого ставлення або ігнорування законних прав пацієнтів чи їхніх родичів.

Медичним працівникам та пацієнтам рекомендується користуватися наступним принципом: хворі на туберкульоз мають усі права, передбачені Конституцією України та Законом України «Про протидію захворюванню на туберкульоз».

Права та обов'язки хворих на туберкульоз визначені статтею 20 Закону України «Про протидію захворюванню на туберкульоз». Згідно з цим законом, хворі на туберкульоз мають право:

- на безоплатну медичну допомогу та належні, відповідно до санітарних норм, умови перебування під час лікування у протитуберкульозних закладах;
- на отримання інформації від медичного працівника, який здійснює лікування, про особливості захворювання, методику лікування, режим харчування, існуючі ризики для здоров'я, наслідки відмови від лікування, загрозу створення реальної небезпеки зараження оточуючих та відповідальність за порушення протиепідемічного режиму;
- безоплатне санаторно-курортне лікування відповідно до медичних показань у межах коштів, виділених бюджетом;
- надання психологічної допомоги;

- можливість спілкування з членами сім'ї та іншими особами за умови дотримання протиепідемічного режиму;
- відправлення релігійних обрядів.

Хворі на туберкульоз мають право на безоплатне харчування під час стаціонарного чи санаторно-курортного лікування.

Хворі на туберкульоз зобов'язані:

- дотримуватися призначеного їм режиму лікування;
- під час лікування дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу охорони здоров'я;
- проходити у встановлені строки обов'язкові медичні огляди та обстеження на туберкульоз, визначені відповідними галузевими стандартами у сфері охорони здоров'я;
- дотримуватися вимог протиепідемічного режиму.

Медичні працівники повинні пам'ятати, що стигма і дискримінація негативно відбиваються на здоров'ї, якості життя, соціальному стані та благополуччі як хворих на туберкульоз, так і суспільства в цілому.

Стигма й дискримінація хворих на туберкульоз з боку медичних працівників веде до негативної динаміки лікування, низької прихильності пацієнтів до завершення лікування в повному обсязі, що може привести до інфікування людей, які живуть поруч, та передчасного відходу з життя пацієнта.

На усіх рівнях надання медичної допомоги медичні працівники зобов'язані надавати пацієнту інформацію про можливості профілактики, діагностики і лікування туберкульозу.

У хворих на туберкульоз є усі підстави для захисту своїх прав і законних інтересів у випадку підтвердження стигми та дискримінації по відношенню до них.

У 2006 році Всесвітня медична рада розробила **Хартію пацієнтів з догляду за туберкульозом**. У цьому документі застосовані принципи охорони здоров'я та захисту прав людини, сформульовані Організацією Об'єднаних Націй, ЮНЕСКО, ВООЗ, Радою Європи тощо.

Хартією визначені такі права хворих на туберкульоз:

- право на вільний і рівноправний доступ до медичної допомоги від діагностики до лікування незалежно від фінансового стану, раси, статі, віку, мови, правового статусу, релігійних переконань, сексуальної орієнтації, культури, а також наявності інших захворювань;
- право на повагу і гідність, у тому числі отриманні послуг без стигматизації або дискримінації з боку медичних працівників та органів влади;
- право на якісну охорону здоров'я в гідному середовищі, з моральною підтримкою з боку сім'ї, друзів і спільноти.

Забезпечення медичними працівниками цих прав хворих сприятиме виконанню ними своїх обов'язків щодо лікування та сприятиме його успішному завершенню.

Чим більше пацієнт прихильний до лікування, тим легше воно проходить.

ВІЛЬНІ ВІД ДИСКРИМІНАЦІЇ МЕДИЧНІ ЗАКЛАДИ (за визначенням UNAIDS):

1. Медичний заклад надає своєчасну і якісну медичну допомогу всім пацієнтам, незалежно від будь-яких факторів.
2. Перед проведенням будь-яких аналізів чи призначенням будь-якого лікування необхідно отримати інформовану згоду пацієнта. Крім того, не можна примушувати до надання будь-яких послуг.
3. Медичні працівники, незалежно від обставин, повинні забезпечувати недоторканність приватності і дотримуватися конфіденційності в стосунках з пацієнтом.
4. Медичні працівники повинні регулярно проходити професійну підготовку та мати необхідні можливості та знання для надання послуг без стигми та дискримінації.
5. В медичному закладі має бути запроваджено механізм відшкодування пацієнту в разі проявів стигми і дискримінації по відношенню до нього.
6. Медичний заклад повинен забезпечувати участь вразливих спільнот у розробці політики і програм, що зменшують стигму і дискримінацію в області охорони здоров'я.

Пам'ятка розроблена БО «Українці проти туберкульозу» в рамках участі в регіональному проекті «Зміцнення систем охорони здоров'я для ефективного контролю за ТБ і МР-ТБ в країнах Східної Європи і Центральної Азії» (проект TB-REP). Думка автора, висловлена в даній публікації, може не збігатися з думкою ГФ, Основного реципієнта та інших партнерів проекту TB-REP.